

Nitro a niternost

Že je nitro a niternost čímsi skutečným, zažíváme denně, když musíme to, co si sami myslíme a čeho si jsme vědomi, musíme nějak „zašifrovat“ do podoby sdělení pro druhé lidi, neboť jen výjimečně si to mohou domýšlet jen z toho, jak to dáváme najevo beze slov. A naopak: také my musíme většinou čekat, až se nám druhý člověk pokusí slovy objasnit, co má na mysli, abychom pak s větším či menším úspěchem dešifrovali jeho vzkazy a pochopili, co zase nám (ani nikomu jinému) prostě jen tak zvnějšku otevřeno a přístupno nebylo (a ani být nemohlo). To, že si lidé navzájem do svých myslí a myšlenek prostě jen tak nahlédnout nebo dokonce trvale nahlížet nemohou, náleží mezi základní zkušenosti, s nimiž všichni přicházíme do styku už od raného dětství, a všichni ten rozdíl mezi niterným (vnitřním) a vnějším děláme a známe. Naproti tomu mnohem větší nesnáz nám může působit náležité rozlišení mezi tím, k čemu se naše vědomí a myšlení vztahuje jakožto k pouze vnitřnímu, a tím, k čemu se prostřednictvím takového pouze vnitřního vztahujeme jako k něčemu vskutku jsoucímu, reálnému, existujícímu. Není to jen otázka nezkušenosti nebo nižší inteligence; zmátló to v minulosti i velké duchy, dokonce ty největší, už v samých počátcích filosofického myšlení. Velký historický řecký vynález pojmů a pojmovosti, který dovoľoval myslit některé „věci“ s do té doby neuvěřitelnou přesností, do té míry ty staré řecké myslitele překvapil a oslnil, že neváhali právě to nejpřesněji myslitelné považovat za to nejskutečnější – čísla, geometrické obrazce (jako trojúhelníky atd.), ideje atd. To ovšem dnes my nemůžeme jen odsunout stranou, ale musíme se tázat, jak to bylo tenkrát možné – a ovšem, jak to máme nebo musíme vidět a jak tomu můžeme a máme rozumět dnes. Pochopitelně, že tu musíme rozpoznat ten základní rozdíl mezi myšlenkovým aktem a myšlenkovým „předmětem“, „objektem“. Ale jak vlastně mámou rozumět myšlenkovému „objektu“, když na jedné straně nemůže být žádnou předmětnou, objektivní skutečností, ale na druhé straně evidentně není ničím pouze subjektivním, „niterným“? Jak se mohou takové „předměty“ jako geometrické obrazce nebo čísla „chovat“, jako by to byly opravdu nějaké samostatné skutečnosti, které musíme brát na vědomé nejen s vážností, ale dokonce s co největší možnou přesností? Na jedné straně ve světě (ve vesmíru) žádné geometrické obrazce, např. trojúhelníky, ani čísla apod. nenajdeme, ale na druhé straně z nich nemůže přece dělat jen nějaké iluze nebo soukromé nápady a fantazie. K trojúhelníkům a trigonometrii se zajisté jinak nedostaneme, než přes nitro a niternost, dokonce přes subjektivitu, přes vědomí a myšlení – ale stejně tak nepochybně musíme připustit, že mají svou „objektivitu“, byť v rámci nitra a niternosti. A co tedy má co dělat jakási – nejen soukromá! ale ani iluzivní! – „objektivita“ uprostřed niternosti? (Budeme mluvit – třeba – o „subjektivnosti“ – ale o tom jinde.)

(Písek, 140703-1.)